

ASPEKTY KONTROLY INVESTOVANIA PRI LEGALIZÁCIÍ PRÍJMOV Z TRESTNEJ ČINNOSTI Z POHĽADU DOHOVORU RADY EURÓPY

ASPECTS OF CONTROL INVESTMENT IN THE MONEY LAUNDERING ACTIVITY FROM THE COUNCIL OF EUROPE CONVENTION

MILAN VAVREK

JUDr. Milan Vavrek, Katedra obchodného a hospodárskeho práva, Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici,
tel.: 0910 919 777, e-mail: milan.vavrek@yahoo.com

Abstract

The topic of this work is the issue of control aspects of investing in money laundering sector and money laundering in terms of Council of Europe Convention on laundering, searching, seizing and confiscation of the Proceeds from Crime.

The aim of this article is to evaluate the European document and bring forward its intention to readers.

Key words: *control, Europe convention, money laundering activity*

1. Úvod

Téma „prania špinavých peňazí“ je vysoko aktuálna, nakoľko legalizácia príjmov z trestnej činnosti a možnosť kontrolovať tento druh trestnej činnosti, zamestnáva čoraz viac nielen laickú verejnosť, ale aj políciu, justíciu a odborníkov z finančnej oblasti.

Ide o jeden z najnebezpečnejších negatívnych javov tejto doby. Bojovať proti legalizácií z trestnej činnosti je nevyhnutné z viacerých dôvodov. Okrem samotnej podstaty tejto trestnej činnosti, pranie špinavých peňazí evidentne podporuje pôsobenie organizovaného zločinu v spoločnosti.

Dôležitým je aj fakt, že existencia možnosti legalizovať príjmy pochádzajúce z trestnej činnosti prostredníctvom finančných inštitúcií znižuje dôveru obyvateľov vo finančný sektor. V dôsledku prepojenia krajín a medzinárodných trhov je táto problematika ešte komplikovanejšia.

Vyšetrovanie si dnes často vyžaduje spoluprácu národných i nadnárodných inštitúcií v dôsledku prepojenia krajín a trhov, teda sa táto problematika stáva čo raz viac komplexnejšia.

2. Stručná genéza legalizácie príjmov z trestnej činnosti ako negatívneho spoločenského javu

Pranie špinavých peňazí má za následok negatívny dopad na spoločnosť, ekonomiku a politiku štátov ako aj stabilitu a spoľahlivosť finančných trhov či inštitúcií.

Práve spoľahlivosť a dobré meno finančných inštitúcií vnímame, že v nich pôsobia vysoké štandardy práva, profesionalizmu a morálky, ktoré sú základom pre ich fungovanie.

Pranie špinavých peňazí často krát vyžaduje odborné schopnosti v oblasti finančníctva a prístup k legitímnym inštitúciám. Z tohto dôvodu sú organizované zločinecké skupiny nútené sa obrátiť na tieto osoby či inštitúcie za účelom výpomoci pri praní ich peňazí.

Takýmto spôsobom sa tento fenomén rozšíril aj do legitímneho biznisu a predstavuje príklad korumpujúceho vplyvu organizovaného zločinu.

Organizovaný zločin dokáže vniknúť na finančné trhy, ovplyvniť finančné sektory prostredníctvom investícií a taktiež vie ovplyvniť verejných funkcionárov alebo dokonca celé vlády pomocou podplácaní.

V dôsledku takýchto aktivít je ovplyvnená celá spoločnosť a jej morálne zásady.

Pranie špinavých peňazí tak ako aj trestné činnosti, ktoré s nimi súvisia majú medzinárodný charakter a využívajú cezhraničné pohyby finančných prostriedkov. Vývojom metód prania špinavých peňazí sa rozšírila metóda výberu krajiny na realizovanie týchto finančných operácií v úmysle nájsť tie najvhodnejšie.

Globalizácia ako aj technologické pokroky majú za následok zľahčenie prenosu, prevodu finančných prostriedkov na medzinárodnej úrovni.

Rozvoj medzinárodného režimu na boj proti praniu špinavých peňazí sa stal kritickým pre tvarovanie vnútroštátnej a regionálnej legislatívy a politiky. Oblasť boja proti praniu špinavých peňazí je zložená z univerzálnych tak aj regionálnych a vnútroštátnych predpisov.

Dokumentmi na medzinárodnej úrovni v poli pôsobnosti Rady Európy sú: DOHOVOR o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zhabaní a konfiškácií ziskov z trestnej činnosti z roku 1990 ako aj DOHOVOR o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zaistení a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti z roku 2005.

Tieto dohovory boli uzatvorené s ohľadom na nutnosť moderných a efektívnych metód na boj proti vážnej trestnej činnosti.

3. Kontrola legalizácie príjmov z trestnej činnosti v rámci Rady Európy

Medzinárodná spolupráca v oblasti trestného práva sa rapídny spôsobom rozvíjala v druhej polovici minulého storočia, ako odpoveď na alarmujúci rast globalizácie trestných aktivít. V rámci regiónu európskych krajín hrala od svojho počiatku významnú rolu Rada Európy, ktorá v rámci svojej pôsobnosti ako medzinárodná organizácia vyvíjala aktivity v oblasti právnych noriem a usiluje sa aj o podporu medzinárodnej spolupráce medzi jej členskými štátmi. Dôsledkom takýchto aktivít je rozsiahla sieť dohôd a dohovorov.

3.1 DOHOVOR o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zhabaní a konfiškácií ziskov z trestnej činnosti z roku 1990

8. novembra 1990 bol v Štrasburgu prijatý Dohovor o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zhabaní a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti (**d'alej len Dohovor z 1990**).

Zámerom tohto Dohovoru z 1990 bolo nadviazať na už existujúce právne inštrumenty Rady Európy v oblasti trestného práva a medzinárodnej spolupráce.

Tento dokument mal za účel zabezpečiť kompletne pravidlá, ktoré budú pokrývať všetky aspekty predmetnej trestnej činnosti ako aj zabezpečiť efektívne mechanizmy medzinárodnej spolupráce za účelom zabezpečiť odňatie výnosov a príjmov kriminálnikov z ich trestnej činnosti.

Predmetný dohovor má svoju Preambulu a za ňou nasledujú kapitoly tvorené článkami.

Kapitola II nesie označenie opatrenia na národnej úrovni, ktoré majú strany prijať do svojich vnútroštátnych úprav.

V článku 2 sú vymedzené opatrenia na konfiškáciu a zmluvné strany sú zaviazané prijať legislatívne alebo iné opatrenia, ktoré sú potrebné na umožnenie konfiškácie nástrojov a ziskov alebo majetku, ktorého hodnota zodpovedá týmto ziskom. Prijatie znenia tohto článku bolo z dôvodu, že viacero štátov nemalo zaužívané vnútroštátne opatrenie na konfiškáciu majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti.

Každá strana môže pri podpise alebo pri uložení svojej ratifikačnej listiny, listiny o prijatí, schválení alebo prístupe vyhlásením adresovaným generálnemu tajomníkovi Rady Európy vyhlásiť, že znenie článku, ktoré sa rozoberalo vyššie v texte príspevku (t. j. odsek 1 tohto článku) sa vzťahuje iba na trestné činy alebo druhy trestných činov uvedených vo vyhlásení.

Nasledujúci článok 3 Dohovoru z 1990 zaväzuje ďalej každú stranu prijať legislatívne a iné opatrenia, ktoré sú potrebné na umožnenie identifikácie a sledovania vlastníctva podliehajúceho konfiškácii podľa článku 2 ods. 1 a na zabránenie akejkoľvek manipulácii, akéhokoľvek prevodu alebo disponovania s týmto vlastníctvom.

Keď pokračujeme v ďalšom rozbere Dohovoru z 1990 tak nasledujúci článok 4 predpisuje špeciálne vyšetrovacie právomoci a techniky a ukladá zmluvným stranám zabezpečiť, aby kompetentné orgány mali právomoc nariadiť sprístupnenie alebo zhabanie bankových, finančných alebo obchodných spisov na účely vykonania opatrení uvedených v článkoch 2 a 3 tohto dohovoru. Žiadna strana pritom nesmie odmietnuť konať podľa tohto článku s odvolaním sa na bankové tajomstvo.

Termínom pranie špinavých peňazí je pomenovaný článok 6 podľa jeho znenia každá strana prijme legislatívne a iné opatrenia, ktoré sú potrebné na zavedenie týchto činov ako trestných podľa jej vnútroštátneho právneho poriadku, ak boli tieto činy spáchané úmyselne:

a) prechod alebo prevod vlastníctva s vedomím, že toto vlastníctvo je ziskom, na účel ukrytia alebo zatajovania nezákonného pôvodu tohto vlastníctva alebo na účel pomoci akejkoľvek osobe, ktorá sa podieľala na primárnom trestnom čine, aby sa vyhla právnym následkom svojho konania,

b) zakrývanie alebo zatajovanie povahy, pôvodu, miesta, disponovania, pohybu vlastníctva alebo práv s ním spojených, vediac, že toto vlastníctvo je ziskom; a s výhradou svojich ústavných zásad a základných pojmov svojho právneho systému,

c) nadobudnutie, držba alebo užívanie vlastníctva, o ktorom je v čase jeho prijatia známe, že bolo ziskom,

d) spoluúčasť, zhluknutie alebo spolčenie sa na spáchanie, pokus o spáchanie a podporovanie trestného činu, navádzanie na trestný čin, uľahčovanie a návod na spáchanie akéhokoľvek z trestných činov zavedených v súlade s týmto článkom.

Na účely uplatnenia alebo použitia odseku 1 tohto článku (teda vyššie rozoberaného ustanovenia Dohovoru z 1990:

a) nie je rozhodujúca skutočnosť, či je primárny trestný čin predmetom trestného zákonodarstva strany,

b) môže byť stanovené, že trestné činy uvedené v tomto odseku sa nevzťahujú na osoby, ktoré spáchali primárny trestný čin,

c) vedomosť, úmysel alebo motív ako znak činov uvedených v tomto odseku sa posúdi podľa objektívnych skutkových okolností.

Každá strana môže prijať opatrenia, ktoré považuje za potrebné na zavedenie všetkých alebo niektorých činov uvedených v odseku 1 tohto článku ako trestných činov podľa jej vnútroštátneho právneho poriadku, a to vo všetkých alebo v niektorých z týchto prípadov, ak páchatel'

- a) mal predpokladať, že vlastníctvo bolo ziskom,
- b) konal s úmyslom dosiahnuť zisk,
- c) konal s úmyslom napomôcť pokračovanie v trestnej činnosti.

Kapitola III v sebe zahŕňa ustanovenia na zabezpečenie podpory a medzinárodnej spolupráce v danej oblasti. Podľa článku 7:

1. Strany budú spolupracovať v čo najširšom rozsahu na účely vyšetrovania alebo konania s cieľom konfiškácie nástrojov a ziskov.

2. Každá strana prijme legislatívne alebo iné opatrenia, ktoré sú potrebné na to, aby mohla za podmienok uvedených v tejto časti vyhovieť žiadosti

a) o konfiškáciu osobitných predmetov vlastníctva, ktoré sú ziskom alebo nástrojom, ako i o konfiškáciu ziskov spočívajúcich v povinnosti zaplatiť sumu peňazí, ktorá zodpovedá hodnote zisku,

b) o pomoc pri vyšetrovaní a pri predbežných opatreniach, ktorých predmetom sú formy konfiškácie uvedené v písmene a).

Potom ďalšie články tejto kapitoly definujú potrebné opatrenia a procedurálne predpisy na dosiahnutie efektívnej medzinárodnej spolupráce. Jednotlivé dielčie články sa venujú otázkam pomoci pri vyšetrovaní, predbežným opatreniam, konfiškácií, odmietnutiu a odkladu spolupráce, doručovaniu a ochrane práv tretích osôb a procesným a iným všeobecným pravidlám. Predmetné ustanovenia v určitých oblastiach odrážajú zaužívanú prax medzinárodného spoločenstva a vnútroštátnu úpravu avšak niektoré ustanovenia zavádzajú nové a vylepšené nástroje na efektívnu medzinárodnú spoluprácu.

3.2 DOHOVOR o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zaistení a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti z roku 2005 - zmeny a inovácie v porovnaní s Dohovorom z roku 1990

Hlavným účelom dohovoru z roku 1990 bolo predovšetkým rozvíjať a podporiť efektívnu medzinárodnú spoluprácu v oblasti prania špinavých peňazí.

S odstupom času však nastalo v roku 2005 k prijatiu DOHOVORU o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zaistení a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti z roku 2005 (**d'alej len Dohovorom z 2005**), ktorý sa prijal 16. mája 2005 vo Varšave.

Podobne ako aj jeho predchodca Dohovor z roku 1990, Dohovor z 2005 zaväzuje zmluvné strany k prijatiu určitých vnútroštátnych opatrení. Avšak oproti Dohovoru z 1990 nastali určité modifikácie. Jednou zo zmien, ktoré majú špecifickú hodnotu je oblasť prania špinavých peňazí.

Článok 9 sa venuje praniu špinavých peňazí a jeho odseky 1 a 2 sú takmer identické s Dohovorom z 1990. Odsek 4 však ustanovuje novú dimenziu, a to síce, že stanovuje určité minimum trestných činov, ktoré sú zmluvné strany zaviazané kriminalizovať vo svojich vnútroštátnych právnych úpravách a ktoré sú uvedené v zázname predikatívnych trestných činov v prílohe Dohovoru.

Článok 9 ďalej spresnil v odseku 5, že na obžalobu a odsúdenie za trestný čin prania špinavých peňazí nie je potrebné, aby bol páchatel súčasne alebo už v minulosti obžalovaný z predikatívnych trestných činov. Nasledujúci odsek 6 nadväzuje na predošlý a znie:

„Každá strana zabezpečí, aby podľa tohto článku bolo možné odsúdiť osobu za pranie špinavých peňazí, ak sa preukáže, že majetok, ktorý je predmetom odseku 1 písm. a) alebo b) tohto článku, pochádzal z predikatívneho trestného činu bez toho, aby bolo potrebné presne stanoviť, z akého trestného činu.“ V odseku 7 ďalej Dohovor uvádza, že možnosť začatia postupu proti trestnému činu prania špinavých peňazí možno vtedy, aj keď sa predikatívny čin odohral na území iného štátu.

Za prínos Dohovoru z 2005 možno považovať ustanovenie o zodpovednosti právnických osôb, kedy každá strana prijme potrebné legislatívne a iné opatrenia na ustanovenie zodpovednosti právnických osôb za trestné činy prania špinavých peňazí ustanovené v súlade s týmto dohovorom, ktoré v jej prospech spáchala fyzická osoba samostatne alebo ako súčasť orgánu tejto právnickej osoby a ktorá má vedúce postavenie v rámci tejto právnickej osoby na základe:

- a) právomoci zastupovať túto právnickú osobu alebo
- b) oprávnenia prijímať rozhodnutia v mene tejto právnickej osoby, alebo
- c) oprávnenia vykonávať kontrolu v rámci tejto právnickej osoby, ako aj za účasť takejto fyzickej osoby ako spolupáchateľa alebo návodcu uvedených trestných činov.

Uvedený článok nezaväzuje zmluvné strany, aby prijali práve opatrenia pre zavedenie trestnoprávnej zodpovednosti voči právnickým osobám zmluvné strany sú povinné zabezpečiť aspoň jednu formu zodpovednosti (administratívnu, občianskoprávnu alebo aj samotnú trestnoprávnu).

Ako je však uvedené v článku 10 odsek 4 každá strana musí zabezpečiť, aby právnické osoby zodpovedné podľa tohto článku podliehali účinným, primeraným a odrádzajúcim trestným sankciám alebo netrestným sankciám vrátane peňažných sankcií.

Pre oblasť dohľadu a regulačných opatrení, ktoré by mali zmluvné strany zaviesť v sektore finančných inštitúcií Dohovor z 2005 vo svojom texte v článku 7, ktorý predpisuje, aby príslušné orgány mali právomoc vyžiadať si bankové, finančné alebo obchodné záznamy pre účely vyšetrovania.

Otázka medzinárodnej spolupráce v oblasti poskytovania informácií ohľadne účtov a bankových transakcií je rozoberaná v predmetnom dokumente v článkoch 17 až 19.

Ďalšou novinkou, ktorú chceme rozobrať je oblasť monitorovania v znení Dohovoru z 2005. Podľa znenia článku 48 sa vytvára tzv. konferencia strán (COP).

(1) Konferencia strán (COP) je zodpovedná za následné vykonávanie dohovoru COP

- a) vykonáva dohľad nad riadnym vykonávaním dohovoru stranami,
- b) na žiadosť strany poskytne stanovisko ku každej otázke týkajúcej sa výkladu a uplatňovania dohovoru.

(2) COP vykonáva úlohy podľa odseku 1 písm. a) použitím všetkých dostupných verejných prieskumov (pre krajiny Moneyval) Výboru expertov pre hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí (Moneyval) a akýchkoľvek dostupných verejných prieskumov FATF (pre krajiny FATF) doplnených v prípade potreby pravidelnými dotazníkmi FATF vyhodnocujúcimi vlastnú činnosť.

Monitorovací postup sa vzťahuje len na tie oblasti, ktoré nie sú upravené inými príslušnými medzinárodnými normami, na základe ktorých sa vykonávajú vzájomné hodnotenia FATF a Moneyval.

(3) Ak sa COP uznesie, že na výkon svojich úloh potrebuje ďalšie informácie, spojí sa s dotknutou stranou a v prípade potreby využije postup a mechanizmy Moneyvalu, ak to COP vyžaduje. Dotknutá strana následne podá správu COP. Na tomto základe COP rozhodne, či má vykonať podrobnejšie hodnotenie stanoviska dotknutej strany. To môže, ale nemusí zahŕňať návštevu krajiny hodnotiacou skupinou.

(4) Strany sa snažia vyriešiť vzájomný spor týkajúci sa výkladu alebo uplatňovania dohovoru vzájomným rokovaním alebo inými zmierlivými prostriedkami podľa vlastného výberu vrátane predloženia sporu COP, rozhodcovskému súdu, ktorého rozhodnutie je pre obe strany záväzné, alebo Medzinárodnému súdnemu dvoru na základe dohody medzi dotknutými stranami.

(5) COP prijme svoj rokovací poriadok.

(6) Generálny tajomník Rady Európy zvolá COP najneskôr do jedného roka po nadobudnutí platnosti tohto dohovoru. Následne sa pravidelné stretnutia COP konajú v súlade s rokovacím poriadkom prijatým COP.

Niet pritom pochyb, že Dohovor z 2005 sa stal komplexným nástrojom na medzinárodnej úrovni a spolu s jeho flexibilitou celkom určite predstavuje významný základ pre boj proti praniu špinavých peňazí a financovania terorizmu ako aj v oblasti medzinárodnej spolupráce.

Záver

Legalizácia príjmov z trestnej činnosti ako rozrastajúci fenomén v oblasti ekonomiky ako i politiky si vyžaduje globálny prístup.

Za posledné štvrtstoročie sa rapídny spôsobom rozrástli zločinecké aktivity, ktoré priniesli páchatelom značné príjmy.

Z tohto dôvodu sa začala táto problematika riešiť nielen v rámci vnútroštátnych opatrení, ale aj na medzinárodnej úrovni.

V počiatkovej fáze boja proti praniu špinavých peňazí bol kladený dôraz na poskytovanie pomoci a odporúčani štátom ako riešiť vzniknutú problematiku.

Aj keď opatrenia proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti nebudú mať za následok eliminovanie závažných trestných činov, práve medzinárodné úsilie je efektívnym spôsobom ako vytvoriť ochranu pre politické systémy. Príspevok pevne veríme obohatí Váš rozhľad v oblasti.

Literatúra

- [1] ACSOVÁ, J. 2007. *Ochrana pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti*. In *Poradca*. 2007. ISSN 1335-1583. č. 3, s. 182-193.
- [2] ČENTÉŠ, J., STIERANKA, J. 2010. *Právne a inštitucionálne aspekty v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti ako integrálnej súčasti organizovanej kriminality*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2010, 215 s. ISBN 978-80-8054-500-0.

- [3] GABČO, D. 2008. *Nová legislatíva proti praniu špinavých peňazí*. In *Poistné rozhlady*. 2008. ISSN 1335-1044. roč. 14, č. 6, s. 18-19.
- [4] NOVÁČKOVÁ, D. 2006. *Boj proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu v kontexte EÚ*. In *Manažment podnikania a vecí verejných – dialógy*. 2006. ISSN 1337-0510. roč. 1, č. 1, s. 61-69.
- [5] Úplné znenie Dohovoru o praní špinavých peňazí, vyhľadávani, zhabani a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti z roku 1990. Dostupné na internete : <http://www.ucps.sk/DOHOVOR_Rady_Europy_o_praní_spinavych_penazi__vyhľadavani__zaistení_a_konfiškácii_ziskov_z_trestnej_cinnosti_a_o_financovani_terorizmu>
- [6] Úplné znenie Dohovoru o praní špinavých peňazí, vyhľadávani, zaistení a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti z roku 2005. Dostupné na internete : <http://www.ucps.sk/DOHOVOR_Rady_Europy_o_praní_spinavych_penazi__vyhľadavani__zaistení_a_konfiškácii_ziskov_z_trestnej_cinnosti_a_o_financovani_terorizmu>